

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Vår dato:

08.09.2021

Vår ref:

2021/4889

Deres dato:

11.05.2021

Deres ref:

Frank Are Larsen
Skognesveien 67
9372 Gibostad

Saksbehandler, innvalgstelefon

Ann-Heidi Johansen, 77642233

Dispensasjon til å legge vannledning gjennom Jøtulhaugvatn naturreservat, Senja kommune

Vi viser til søknad 11.5.2021, befaring 17.6.2021, og e-post 29.6.2021 med tilleggsopplysninger. Vi viser også til e-poster fra Karlsen Maskin 21.6.2021 og 9.7.2021, samt telefonsamtale 19.8.2021.

Vedtak

Statsforvalteren i Troms og Finnmark gir Frank Larsen som ansvarlig, tillatelse til å grave ned vannledning og til motorisert ferdsel i den forbindelse, i Jøtulhaugvatn naturreservat, Senja kommune.

Vedtaket er fattet med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

1. Det gis dispensasjon til å grave ned en 2 tommer vannledning. Det kan isoleres rundt ledningen der det er nødvendig.
2. Vannledningen kan graves ned på vestsida av Jøtulhaugvatnet, i trasè fra vernegrensa, til tilkoblingspunkt på eksisterende vannledning. Avstand fra vannkanten er mellom 15 og 30-35 meter, se vedlagt kart.
3. Grøft til vannledning kan være max 2 meter dyp. Til graving brukes smalskuffe max 60 cm bred. Det kan kun graves i løse masser, ikke sprenges.
4. Kun stedegne masser legges tilbake ved igjenfylling. Masse sorteres, slik at topplag med torv legges tilbake som topplag. Det skal ikke legges omfyllingsmasse eller drenerende masse rundt vannledning.
5. Dispensasjon gis til motorisert ferdsel med beltegående gravemaskin. Maskinen skal ha lite marktrykk. Kjøring skal foregå slik at det ikke blir varige spor i terrenget.
6. Ved kjøring skal det være lav grunnvannstand og marka skal ha god bæreevne for den type maskin som blir brukt. Dersom det er usikkert om det er god bæreevne, skal det brukes kjørematter. Kjøremattene fjernes i så fall umiddelbart etter at arbeid med maskin er ferdig.
7. Arbeidet skal skje etter trekketid for fugl, dvs etter 30. september i 2021.
8. All motorisert ferdsel skal foregå aktsomt og hensynsfullt slik at den ikke skader mennesker eller miljø.

De som skal utføre arbeidet må bli gjort kjent med at området er vernet som naturreservat, og de vilkår som følger denne tillatelsen.

Vi presiserer at denne tillatelsen er gitt uten ansvar mht nabo-, eiendoms- eller privatrettslige forhold.

Klage på vedtak

Vedtaket kan ifølge forvaltningsloven §§ 28 og 29 påklages til Miljødirektoratet innen tre uker. En eventuell klage med begrunnelse sendes til Statsforvalteren i Troms og Finnmark.

Søknaden

Frank Larsen søker om dispensasjon fra verneforskriften for Jøtulhaugvatn naturreservat for graving av ny vannledning/flytting av brønn. Kilden til eksisterende brønn begynner å tørke ut, og de går fri for vann om vinteren og på tørre somre. De har tilgang på en annen vannkilde, men da må brønnen flyttes, og ny vannledning må kobles sammen med den de har i dag. Vedlagt søknaden er kart som viser hvor ny vannledning er tenkt lagt. Ny vannledning vil berøre myr i Jøtulhaugvatn naturreservat. Søker mener det ikke lar seg gjøre å legge den utenom. Eksisterende vannledning som de skal koble ny vannledning på, ligger i området. Graving er planlagt utpå høsten.

Statsforvalteren og søker befarte eksisterende brønn og området der vannledningen er søkt lagt gjennom reservatet, den 17.6.2021. Det ble opplyst under befaring at ledningen forsørger sju husstander på østsida av Jøtulhaugvatnet med vann.

I e-post 29.6.2021 svarer søker på e-post fra Statsforvalteren 28.6.2021 med spørsmål om alternative løsninger. De konkluderer med at det ikke er et alternativ å legge vannledning på nordsida av Jøtulhaugvatnet, at det ikke er mulig å samordne med ledning til naboeiendommer på nordsida, og at det ikke er aktuelt å legge isolert ledning på overflata uten å grave.

Regelverk

Formålet med fredningen er å bevare et lite, produktivt vann med tilhørende myrområder som er viktig som trekkområde og hekkeområde for en rekke vannfuglarter.

Ifølge verneforskriften kap. IV punkt 3, må det ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold. Eksempler på det er anlegg og faste innretninger, framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, henleggelse av avfall. Oppstillinga er ikke uttømmende.

Motorisert ferdsel til lands er forbudt etter verneforskriften kap. IV punkt 4.

Ifølge naturmangfoldloven § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Søknaden skal vurderes etter prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12.

Under erstatningsoppgjøret etter opprettelsen av verneområdet, ble det avtalt følgende alminnelige skjønnsforutsetninger punkt 2 bokstav b) Vannledning: i) «Det forutsettes at det på nærmere angitte vilkår gis tillatelse til vedlikehold av eksisterende vannledninger gjennom reservatområdet». Og, ii) «Videre forutsettes det at det på nærmere angitte vilkår vil bli gitt tillatelse til å skifte ut eksisterende vannledninger med en større dimensjonert ledning, dersom dette er nødvendig for å sikre

vanntilførsel til hus, fritidsboliger eller driftsbygninger på eiendommene. Fra forvaltningsmyndighetens side er det en forutsetning at dette i så fall utføres som et sams tiltak, eventuelt med opsjon for den andre eiendommen til senere påkobling, slik at et ikke blir aktuelt med mer enn en ny vannledning gjennom reservatområdet».

Vurdering

Vannledning gjennom Jøtulhaugvatnet er ingen ny problemstilling, det var et tema også under erstatningsforhandlingene etter at reservatet var opprettet. Under erstatningsskjønnet ble det derfor avtalt skjønnsforutsetninger knyttet til vedlikehold. Det vil si til å skifte ut eksisterende vannledning på det tidspunktet, med større dimensjon. En forutså ikke da at det var behov for en ny vannkilde. Ettersom det nå er snakk om ny brønn og ny trasè, er det en ny sak.

Søknaden er behandlet etter naturmangfoldlovens § 48. Både vilkåret om at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål, og vilkåret om at tiltaket ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, må begge være oppfylt for at det kan gis dispensasjon.

Kunnskapsgrunnlaget og føre-var-prinsippet – naturmangfoldloven § 8 og § 9

Jøtulhaugvatn er et lite, næringsrikt vann. Fra breddene og utover er det en frodig og tett vegetasjon med bl.a. elvesnelle, flaskestarr og bukkeblad. Middels rike myrer dominerer rundt vannet. Det er partier med rikmyr og fattig jordvannsmyr. Urterik bjørkeskog er mest vanlig rundt vannet.

Naturtypene rundt Jøtulhaugvatn ble kartlagt etter NiN systemet (Natur i Norge) i 2019. I den omsøkte traseen for vannledning er det kartlagt myr- og sumpskogsmark (kalkfattige og svakt intermediære myr- og sumpskogsmarker), mest åpen jordvannsmyr (litt kalkfattige og svakt intermediære myrkanter), semi-naturlig eng (intermediær eng med mindre hevdpreg). Myrkanten rundt Jøtulhaugvatnet er ikke verna på grunn av myrtypen i seg sjøl, men myra er en del av verneformålet, og er viktig som kantsone rundt Jøtulhaugvatnet og har betydning for økosystemet samlet, inkludert for fugl som hekker og er på trekk.

Jøtulhaugvatn med kantsone rundt er hekkeplass for flere fuglearter, særlig ender og horndykker. Antall hekkende par med ender har vært svært høyt i forhold til områdets størrelse. Statusen for horndykker er per i dag usikker. Sangsvane er vanlig å se på vannet. Dette er også hekkeområde for våtmarksavhengige spurvefugl. I tillegg fungerer det som trekkområde og fjærfellingsområde (myteområde).

Vi har innhentet flere tilleggsopplysninger og vurderinger i saken:

- I e-post 21.6.2021 svarer Karlsen Maskin på e-post fra Statsforvalteren 21.6.2021 med spørsmål om alternativ trasè utenfor naturreservatet. Karlsen Maskin opplyser at de har vært på befaringsplanlagte trasè for vannledning. De konkluderer med at valgte trasè for vannledning vil gi minst inngrep i naturen, i og med at det mest sannsynlig bare er løsmasser å grave i. Lenger opp er det fjell som må bores og sprenges for å oppnå tilstrekkelig dybde for vannledning. I fjellgrøft må ledningen ligge dypere for å unngå tele, det må tilføres omfyllingsmasser, og det må fraktes ut overskuddsmasser etter sprenging. Dette alternativet vil føre til større inngrep i naturen, og kostnadene vil øke betraktelig.

På tillegsspørsmål fra Statsforvalteren svarer Karlsen Maskin i e-post 9.7.2021 at de har vært ute og peilet dybden på myra langs traseen gjennom reservatet. Myra er mellom 0,7m og 1,5m dyp langs trasèen. Under er det fastere masse. Det er ikke fast fjell langs trasèen. Avstanden fra vannkanten er tegnet inn på kart, og ligger mellom 15m og 30-35m. De planlegger å bruke en maskin på ca. 22 tonn med 60 cm smalskuffe. Maskinen har langt

understell som gir mindre marktrykk, og lang rekkevidde som reduserer belting. Graving blir gjennomført i én operasjon, ledningen legges fortløpende, gjenlegging samt planering gjøres på retur. Jobben er planlagt i september/oktober da det erfaringsmessig er tørrest og lavest grunnvannstand. De vil ikke vente på barfrost fordi det tar lang tid før det blir tørt i myr, og en risikerer snø før det blir frost. De vurderer å bruke kjørematter dersom myra er bløt. De vurderer at jobben ikke vil ha innvirkning på vannhusholdningen i myra, og stedlige masser blir lagt tilbake.

På telefon 19.8.2021 bekrefter de at det ikke er aktuelt å sprengne. De vet ikke hva slags type masse som ligger under myra, det kan være leire eller stein. Planen er å legge vannledningen så dypt de kommer uten å grave i de underliggende massene, og heller isolere ledning der det er grunt. De trenger ikke fylle på omfyllingsmasser. Bruk av kjørematter vurderes underveis, da mattene veier en del og utlegg kan føre til ekstra kjøring, samtidig som de beskytter underlaget dersom det er vått. Terrenget i reservatet er helt flatt, og de mener at arbeidet ikke vil føre til drenering av myra. Arbeidet kan gjøres senhøstes, antagelig i oktober/november, da vannstanden vanligvis er lågest, og etter høsttrekk for fugl. De gjør hele prosjektet samtidig, både i og utenfor reservatet.

- Seksjonen i SNO (Statens naturoppsyn) som jobber med naturrestaurering og skjøtsel viser til at røret går på skrå over ei myr med ganske stor helning. Etter det vi kan se, er det tilfelle for strekningen fra ny vannkilde og den delen som ligger utenfor reservatet. Terrenget der ledningen er planlagt innenfor reservatet er helt flatt, og innspillet er derfor ikke relevante for vår vurdering.
- Saksbehandler hos NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi) har gitt innspill på e-post og telefon. De vurderer at ettersom det er relativt flatt der en planlegger å grave, vil inngrepet få relativt lite konsekvens. Det forutsetter at det er lite vann og forholdsvis tørt i området når arbeidet gjøres. De poengterer at det er viktig at ledningen legges dypt nok slik at en unngår frost og at det må graves opp på nytt. Etter deres vurdering vil det være liten negativ effekt på myrtypen i området.
- En muntlig vurdering fra entreprenør i TP Maskin, er at det holder å legge vannledning på 1-1,5 meters dyp for å unngå tele. Dypere grøft øker risiko for utglidning under graving, men alt kommer an på beskaffenheten til myra, hvor fuktig den er. Etter det de kjenner til, er det ikke vanlig å bruke grøftskjær her. Det vil også kreve en tyngre maskin. Aktuelt her er en lett graver med belter og smalskuff. Beste tidspunkt for denne type arbeid er høsten på barfrost.

Statsforvalteren mener vi har nødvendig kunnskap til å fatte avgjørelse i saken. Føre-var-prinsippet i naturmangfoldlovens § 9 får derfor liten vekt.

Økosystemtilnærming og samlet belastning, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder – naturmangfoldloven § 10 og § 12.

Virkningen av alle tiltak og all aktivitet skal vurderes samlet, både summen av tidligere, nåværende og framtidig påvirkning av naturmangfoldet. Hensikten er å hindre gradvis reduksjon av verneverdiene.

I naturreservatet vil ikke tiltaket berøre rødlista naturtyper. Myr som naturtype er imidlertid generelt under sterkt press, særlig av nedbygging og oppdyrking. Det er nå et stort fokus på å bevare myr, og regjeringa har nettopp lagt fram en ny strategi for våtmark for å bremse nedbygging og forbedre tilstanden til våtmark. Våtmarker er en særlig viktig naturtype i Norge. De suger opp vann, kan

dempe flom, lagrer store mengder karbon, og er viktig levested for planter og fugler. Alle inngrepene som blir gjort i våtmark må bli sett i sammenheng for å kunne vite hvordan de samlet påvirker naturen, for å sikre at bruk av natur er innenfor bærekraftige rammer.

Fra vernegrensa til tilkoblingspunktet er det så godt som flatt, og det er tilnærmet samme høydenivå som vatnet. Vi vurderer derfor at det er liten fare for at vannledningen vil få drenerende effekt på myra inne i reservatet. Myrene i området får sigevann fra liene ovenfor. Mellom myrkanten og lia er det imidlertid fastmark med fjell i dagen, noe som nok hindrer vannsig fra oversida. Fuktighet til myrkanten vurderer vi i hovedsak vil komme fra myrene på nordsida, og fra Jøtulhaugvatnet som ligger på samme nivå. Det er også spørsmål om selve gravinga vil endre naturtypen eller føre til uttørring av myra. Påvirkningen av myra er avhengig av hvor dypt det blir gravd, og hvor fuktig myra er. Jo dypere det graves, og jo fuktigere myra er, jo større risiko er det for at grøfta siger igjen under arbeid. Risikoen kan reduseres ved å ikke grave for dypt, og å grave på tidspunkt med lite vann i myra. For å unngå tele, er det snakk om å legge vannledning på mellom 1-1,5 meters dyp. Å grave dypere, øker risikoen for utrasing av kantene. Ledningen kan derfor legges så dypt de kommer uten å grave i massen under myra eller spreng, og heller isolere ledningen på strekningene der den blir liggende grunnere. For å unngå pakking av jord og spor på overflata, bør det enten brukes en lett maskin, eller en større med bredere og lengre belter som letter marktrykket. Hensikten er å unngå å sette varige spor i terrenget. Under graving kan topplaget og grøftemasse skilles. Når grøfta legges igjen pakkes massen rundt ledningen, grøftemasse legges i, og topplaget med vegetasjon legges på overflaten. Bæreevnen til myra er best enten når det er tørt på seinsommeren, eller aller best ved lav grunnvannstand på senhøsten eller på barfrost på høsten.

Jøtulhaugvatn blir både brukt som hekkeområde og trekkområde for fugl. Det er aktuelt å gjøre arbeidet utpå høsten. Dersom arbeidet gjøres på høsten, unngår en både hekkesetid og høsttrekk, og det er bedre bæreevne for maskiner. Ledningen legges så langt fra vannkanten som mulig, samtidig ikke lenger enn at det er mulig å grave ned ledning uten å grave i faste masser eller spreng.

Det ligger i dag to vannledninger nedsøkt i Jøtulhaugvatnet. En 1-toms slange fra 1967, og en 1,5-toms slange fra 1980. Sammenkoblingspunkt ligger i myra, ca. 20 meter fra vannkanten. Det er dette punktet ny vannledning er tenkt koblet på. Det vil si at det allerede ligger infrastruktur for vanntilførsel gjennom reservatet. Ved ny ledning og ledningstrasè, vil samlet belastning øke. Samtidig vil en ved å koble seg på eksisterende vannledning unngå å måtte legge ny ledning gjennom vannet.

Vi forstår at det er viktig for de husstandene det gjelder å ha en sikker vanntilførsel, og at det slik sett er et nødvendig tiltak. Vi har vurdert alternativer som ikke vil berøre naturreservatet, og alternative tekniske måter å gjøre arbeidet på, men ingen av alternativene anser verken søker eller vi som gode løsninger. Etter en samlet vurdering har vi kommet fram til at vannledning kan legges gjennom reservatet i den trasèen som er vist på vedlagte kart, og med vilkår knyttet til den tekniske gjennomføringen og tidspunkt arbeidet gjøres på.

For at vi kan gi dispensasjon, kan ikke tiltaket verken stride mot vernevedtakets formål eller påvirke verneverdiene nevneverdig. Det vil være en viss usikkerhet knyttet til om tiltaket vil påvirke verneverdiene, men vi vurderer at påvirkningen vil bli liten, og at gjennom vilkår som settes til en dispensasjon, vil ikke verneverdiene påvirkes nevneverdig.

Dispensasjonsbestemmelsen er i utgangspunktet ment for uforutsette eller særlige tilfeller som ikke ble vurdert ved opprettelsen av området. Vannledningen var et tema allerede under erstatningsoppgjøret etter opprettelsen, men det var da snakk om forutsetninger knyttet til

vedlikehold og til å skifte ut eksisterende vannledning på det tidspunktet, med større dimensjon. En forutså ikke at vannkilden ville tørke ut, og at det var behov for å legge ny ledning i en annen trasè.

Konklusjon

Samlet sett vurderer Statsforvalteren at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål eller kan påvirke verneverdiene nevneverdig. De påvirkningene det er knyttet usikkerhet til vil reduseres gjennom vilkår for dispensasjonen. Vi har lagt vekt på behovet for å få ført fram vann til de aktuelle eiendommene og ser på dette som et nødvendig tiltak, samtidig som det ikke har kommet fram andre gode alternative løsninger.

Med hilsen

Heidi-Marie Gabler (e.f.)
seksjonsleder

Ann-Heidi Johansen
seniorrådgiver miljø

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

MATTILSYNET LOKASJON FINNSNES
SENJA KOMMUNE
KARLSEN MASKIN

Felles postmottak Postboks 383
Postboks 602
Fagerfjellveien 330

2381	BRUMUNDDAL
9306	FINNSNES
9309	FINNSNES

